

Inhoudelijke rapportage Port Rangers periode januari – december 2015

Kader

De Rotterdamse haven is van groot belang voor de Nederlandse economie en welvaart. Echter veel jongeren in Rotterdam kiezen nu nog niet voor opleidingen en banen in de haven. Terwijl juist daar de komende jaren veel vraag is naar goed opgeleid technisch en logistiek personeel. Daarom is een algemene kennismaking met de haven heel belangrijk voor Rotterdamse basisschoolleerlingen. De gemeente Rotterdam, Deltalinqs en het Havenbedrijf Rotterdam hebben daarom de krachten gebundeld om dit de komende acht jaar mogelijk te maken via het havenprogramma Port Rangers. De Havenvisie 2030/Werk en het gemeentelijk beleid t.a.v. Loopbaan Oriëntatie en Beroep(LOB) vormen het kader voor dit havenprogramma.

Doel en doelgroep

Port Rangers stelt zich ten doel dat in de periode 2013-2020 alle Rotterdamse basisschoolleerlingen van groep 6 of groep 7 kennismaken met de Rotterdamse haven.

Deze kennismaking is niet vrijblijvend. De intentie is dat alle Rotterdamse basisscholen hieraan mee gaan doen en dat kennismaking met de haven een structureel onderdeel wordt van het PO-curriculum op Rotterdamse basisscholen. Met als doel dat deze kennismaking bijdraagt aan een juiste opleidingskeuze, minder kans op schooluitval en goede vooruitzichten op werk. Bovendien wordt in Port Rangers aandacht besteed aan het belang van een duurzame haven.

Bij de start van het project Port Rangers was de ambitie dat jaarlijks alle basisscholen in Rotterdam meedoen: ruim 6.000 leerlingen per jaar. Na twee jaar uitvoering blijkt deze doelstelling niet realistisch. Er zijn Rotterdamse scholen, die vanwege de specifieke situatie van hun school niet mee kunnen doen. De borging van de kwaliteit van het programma en de uitvoering ervan is een tweede overweging. Dit is door de uitvoerders op basis van de ervaringen in het afgelopen projectjaar van het programma gezamenlijk vastgesteld. De opdrachtgevers Gemeente Rotterdam, Deltalinqs en het Havenbedrijf Rotterdam zijn hiermee akkoord. Voor 2015 is het doel bijgesteld naar ruim 5.000 leerlingen en dat doel is bereikt.

In deze rapportage wordt aangegeven hoe het project in 2015 is uitgevoerd, welke ervaringen zijn opgedaan en welke resultaten zijn bereikt.

De leerlingen zijn de primaire doelgroep waarop het havenprogramma is gericht. In tweede instantie wordt ook ingezet op het informeren en enthousiasmeren van leerkrachten. Dat geldt ook voor de ouders. Via de kinderen is het de bedoeling ook de ouders bekend te maken met de vele mogelijkheden die de haven biedt.

Terugblik en evaluatie

Er is inmiddels veel ervaring opgedaan met het project: de werving, de wensen van de scholen, het lesmateriaal, het gebruik van de website, het busvervoer, de haven excursie, de werving van de gastdocenten, de haventaalgidsen en de vrijwilligers die de doe-activiteiten begeleiden. Door EIC en JINC wordt goed samengewerkt en op basis van de praktijk is in overleg met het werkveld een efficiënte werkwijze van werving tot en met evaluatie ontwikkeld.

Het Rotterdamse basisonderwijs is – zoals bekend – een dynamisch werkveld. Niet alleen qua hernieuwde onderwijsinzichten en beleid, maar zeer zeker ook op organisatorisch niveau. Hierdoor verwachten wij dat om tot inbedding van het thema Rotterdamse haven in het PO-curriculum van de bovenbouw te komen blijvende inspanningen nodig zijn voor de duur van het project.

Het lesmateriaal vormt een belangrijk onderdeel van het havenprogramma. In de afgelopen jaren is hier door de leerkrachten veel ervaring mee opgedaan. Op basis van hun evaluatie heeft in 2015 actualisering van het lesmateriaal plaatsgevonden.

Ook is dit jaar hard gewerkt aan een nieuwe website met een bij Port Rangers passende uitstraling. www.portrangers.nl Deze is zeer goed ontvangen door leerkrachten en leerlingen. De website draagt bij aan binding in het project voor scholen, leerkrachten, leerlingen en vrijwilligers en is daarmee een belangrijk communicatiemiddel voor het project.

Om de werkwijze efficiënter te maken wordt waar mogelijk gewerkt met met gezamenlijke informatie- en instructiemiddagen voor leerkrachten georganiseerd door JINC en EIC . Het blijft belangrijk om hen te informeren en te enthousiasmeren om ervoor te zorgen dat leerlingen goed voorbereid op havenexcursie gaan en goed gebruik maken van het lesmateriaal. Het centrale registratiesysteem met relevante informatie over de scholen werkt goed.

Om ervoor te zorgen dat de leerervaringen over de haven goed bekliven, wordt in het programma aandacht besteed aan de verwerking op school na afloop van de havenexcursies. Hiervoor worden in het lesmateriaal verschillende afrondende opdrachten aangeboden. In 2015 heeft voor de eerste keer met succes een afsluitend evenement plaatsgevonden. Hiervoor werden de scholen uitgenodigd die de beste afsluitende opdrachten hadden ingeleverd. Tijdens dit evenement dat in september 2015 is gehouden werd ook het eerste certificaat Port Rangers uitgereikt. Alle leerlingen die het programma met goed gevolg hebben uitgevoerd ontvangen dit certificaat.

We stellen vast dat leerlingen steeds beter voorbereid naar de haven komen en daarmee het leereffect van Port Rangers verder wordt geoptimaliseerd. Ook neemt het aantal ouders dat als begeleider meekomt op excursie toe. Zij nemen dan actief deel aan de programmaonderdelen tijdens het havenbezoek en ontvangen dan veel nieuwe informatie over de haven.

Verder worden in nauwe samenwerking met de pabo's van de Hogeschool Rotterdam en Thomas More de havenexcursies verder uitgewerkt op het gebied van techniek en duurzaamheid. Aankomende leerkrachten worden op deze manier ook bekend gemaakt met het havenprogramma voor de basisschool en dat is goed voor de continuïteit.

Gastlessen zijn een belangrijk onderdeel van het lesprogramma Steurtocht door de haven. De pool gastdocenten (ca. 25) is dit jaar verder uitgebreid en voorziet in een brede vertegenwoordiging van werknemers met haven gerelateerde beroepen uit bedrijven en organisaties uit de haven. Dit geldt ook voor de Taalgidsen van de Haven TaalTrip, zij zorgen voor de intensieve begeleiding van de leerlingen tijdens de excursie naar de haven en zij laten hen kennis maken met belangrijke haven gerelateerde woorden. Toch blijkt het opbouwen van een pool met het aantal benodigde taalgidsen vanuit de bedrijven niet eenvoudig en vergt meer tijd dan van te voren ingeschat. Een punt van aandacht is het vinden van voldoende vrijwilligers die bereid zijn om haventaalgids en gastdocent te zijn. Jaarlijks zijn er ca. 200 nodig die meerdere keren worden ingezet. Het gaat om 60 gastdocenten die op school een gastles geven en 140 haventaalgidsen die leerlingen begeleiden tijdens de havenexcursie bij het EIC. Per groepje van 8 leerlingen is een haventaalgids nodig, omdat deze aanpak is ontwikkeld voor werken met kleine groepen.

Deelname aan Port Rangers stimuleert sommige scholen om nog meer te doen met het onderwerp haven in hun onderwijsprogramma. Zo worden bijvoorbeeld op scholen havenpleinen en haven en techniek activiteiten georganiseerd en is er samenwerking met het voortgezet onderwijs om een doorgaande voorlichtingslijn po/vo te realiseren. Daarbij wordt bijvoorbeeld aandacht gegeven aan LOB in relatie tot haven en opleidingskeuze in het vervolgonderwijs. Scholen die hierbij zijn betrokken: Het Tangram in Nesselande, Michael School in Hillegersberg, Montessori school Tuinstad in Terbregge, meerdere basisscholen in Hoogvliet.

Ook zijn er scholen die het thema haven centraal stellen in hun curriculum en koppelen aan wetenschap en technologie en 21^e eeuwse vaardigheden. Zij hebben "de havenschool" opgericht. Het betreft hier de volgende scholen: De Toermalijn en Duo 2002. Port Rangers is betrokken bij de ontwikkelingen en ondersteunt waar gewenst met adviezen.

We stellen vast dat Port Rangers steeds meer bekendheid krijgt bij scholen, schoolbesturen en bij organisaties en bedrijven in stad en haven. Bij de basisscholen blijkt steeds meer animo om mee te doen aan het programma. Scholen die deelnemen geven aan zeer tevreden te zijn over het programma.

Scholen krijgen na deelname aan Port Rangers een evaluatieformulier. Ca. 75% van de scholen heeft het evaluatieformulier teruggestuurd. De uitkomsten hiervan worden in deze rapportage beschreven

Algemeen

Leerkrachten van deelnemende scholen waarderen de algemene indruk van het project met een 8.5 De organisatie van de excursie, busreis en ontvangst op het EIC wordt ook met een gemiddelde van 8.5 beoordeeld. De kennis van de haven van de leerlingen is volgens de docenten na deelname aan Port Rangers sterk verbeterd. Hier geldt een score van gemiddeld 8.25.

De deelnemende scholen aan de evaluatie hebben te kennen gegeven in 2016 weer te willen deelnemen aan het Rotterdamse Havenprogramma. 40% van de ondervraagde scholen gaf aan in het

komend schooljaar meer verdiepende aandacht aan het thema Haven in de klas te willen geven, aansluitend bij de zaakvakken. De meerjarige aanpak van Port Rangers draagt daar ook toe bij.

Lespakketten

De leerkrachten waarderen de lespakketten van Haven TaalTrip en Steurtocht door de haven goed. De lesstof sluit goed aan bij de zaakvakken. Het lesmateriaal van Port Rangers is geschikt voor de verschillende niveaus van leerlingen waar leerkrachten binnen hun klassen mee te maken hebben. Gemiddeld wordt voor het lesmateriaal een 8.5 gegeven. Regelmatig geven de leerkrachten feedback op het lesmateriaal. Het afgelopen jaar zijn een aantal aanpassingen gedaan om er voor te zorgen dat het lesmateriaal steeds actueel is en voldoet aan de wensen van het onderwijs. Ook vindt verdieping van bepaalde thema's uit het lesmateriaal Port Rangers plaats. Bijvoorbeeld de relatie haven en natuur en duurzaamheid. Zo kunnen de leerlingen kennis maken met het project Groene Poort, waarbij langs de Nieuwe Waterweg natuurvriendelijke oevers worden gerealiseerd. Ook kan de leerkracht gebruik maken van het extra lesmateriaal over de "We Nose", een netwerk van geur sensoren in het havengebied dat voortdurend de luchtkwaliteit in onze regio bewaakt. De beide lespakketten zijn niet expliciet geschreven voor SBO leerlingen. Zowel JINC als EIC hebben de lespakketten in overleg met docenten passend gemaakt en dat blijkt goed te werken.

De havenexcursie

Tijdens de havenexcursie brengen de leerlingen een bezoek aan de haven en het EIC. Het bezoek aan de EIC-havenexpositie wordt positief gewaardeerd. Soms vindt men het bezoek aan de havenexpositie zelfs te kort.

Uit de reacties van de leerlingen blijkt dat zij verrast worden door wat zij zien, beleven en ervaren. Enkele quotes van leerlingen zijn:

"Hier komen veel containerschepen voorbij. Op die schepen staan containers met daarin allemaal spullen. Bijvoorbeeld telefoons, kleding of eten." (Nicole)

"De schepen in de verte en de kranen vind ik het mooist. Later wil ik kraanbestuurder worden. Bang voor hoogte ben ik niet."(Wesley)

"Ik heb allemaal nieuwe woorden geleerd en heb de grootste haven van heel Europa gezien." (Nadjla)

"We moeten weer de grootste haven van de wereld worden." (Koman)

De ontvangst en begeleiding van de excursie wordt gewaardeerd met een 8.0. Het programma dat wordt aangeboden is voldoende interactief en scoort een 8.5

Met name de doe-activiteit (het chemische proefje) wordt door leerkrachten en de leerlingen hoog gewaardeerd in beide lespakketten. Dit excursieonderdeel wordt uitgevoerd in het chemielab van het EIC door lab-vrijwilligers. Ook de werving van voldoende lab- vrijwilligers is een punt van aandacht.

De Organisatie

De organisatie van het project is als volgt ingericht:

- De Expertgroep Havenvisie 2030/werk. De Expertgroep bestaat uit vertegenwoordigers van het Havenbedrijf, Deltalinqs, de gemeente Rotterdam en het onderwijs. De Expertgroep is opdrachtgever van Port Rangers en stuurt het project aan
- De projectleiding wordt verzorgd door het Educatief Informatie Centrum (EIC) in Rozenburg. Projectleider is Mary Dotsch, directeur van het EIC. De projectleider legt verantwoording af aan de Expertgroep en de projectgroep over voortgang en resultaten van het project.
- De projectgroep biedt ondersteuning aan de projectleider t.a.v. de voortgang en resultaten. De projectgroep bestaat uit vertegenwoordigers van het Havenbedrijf Rotterdam (Wouter Buck) de gemeente Rotterdam Jeugd en Onderwijs (Annet Adang), JINC (Gerlinde van Raalte) en EIC (Mary Dotsch)
- De uitvoering en begeleiding is in handen van EIC voor “Steurocht door de haven” en Port Rangers algemeen, contactpersoon is Marina Veth en van JINC voor “Haven TaalTrip”, contactpersonen zijn Ayse Kolay en Elvin Meijntjes

Het onderwijs wordt via Fokor op de hoogte gebracht van de stand van zaken van het project.

Vorm en inhoud

Scholen kiezen uit twee lespakketten (Steurocht door de haven of Haven TaalTrip). Zij kunnen jaarlijks met 1 leerjaar deelnemen, groep 6 of groep 7. Voor scholen zijn aan deelname aan Port Rangers geen kosten verbonden. De beide lespakketten sluiten aan op enkele kerndoelen en kunnen gebruikt worden als vervanging voor de huidige lesmethoden over dit onderwerp. Beide programma's bestaan uit een aantal lessen en uit de volgende onderdelen:

- Lesprogramma binnenschools: de docent gaat samen met de leerlingen aan de slag met het lesmateriaal. Ook kan een gastles plaatsvinden door medewerkers van havenbedrijven. Zo worden de leerlingen goed voorbereid op de excursie naar de haven
- Buitenschoolse excursie: een bezoek met de hele klas naar de haven. De leerlingen ontdekken en beleven van alles over de haven bij het EIC Mainport Rotterdam
- Afronding op school. Verwerking van de ervaringen in een verslag of werkstuk.

Resultaten

In 2015 zijn de volgende resultaten bereikt:

- **Deelnemende Rotterdamse scholen.** In 2013 hebben **850** leerlingen deelgenomen. In 2014 zijn **3100** leerlingen bereikt en in 2015 **5.003** waarvan:
 - 102 groepen van 65 scholen Haventaal Trip (HtT) met **2.261** leerlingen;
 - 103 groepen van 55 scholen Steurochten (StH) door de haven met **2.742** leerlingen.

Hiermee zijn de doelstellingen bereikt. Zoals eerder aangegeven in deze rapportage zijn deze door de opdrachtgevers bijgesteld van 6.250 naar 5.000 leerlingen per jaar.

Vanuit de gemeenten Capelle en Maassluis is deelgenomen aan Port Rangers. Het betreft in totaal 377 leerlingen. Deze gemeenten hebben hun aandeel bekostigd.

- **De werving van de basisscholen** verloopt op verschillende manieren via de projectorganisatie Port Rangers en de website www.portrangers.nl. De schoolcontactpersonen van de gemeente Rotterdam geven ook bekendheid aan het project. En via de schoolbesturen wordt informatie verstrekt over het programma. De acquisitie van de scholen blijft een punt van aandacht en hieraan zal de komende jaren nog veel aandacht besteed moeten worden om de beoogde aantallen leerlingen te behalen. Scholen moeten namelijk jaarlijks opnieuw benaderd en geïnformeerd worden, onder meer vanwege wisselende leerkrachten en ontwikkelingen in de organisatie van het scholenveld. En bij deelname van scholen die werken met een indeling in stamgroepen(bovenbouw) blijkt dat zij niet ieder jaar kunnen deelnemen aan Port Rangers. Tevens zijn er scholen die vanwege hun onderwijsmethode één keer in de twee tot drie jaar deelnemen, bijzonder onderwijs met kleine groepen enz. Bovendien wordt scholen ook gevraagd om deel te nemen aan andere projecten rond de haven of techniek (versnippering).
- **Informatie van leerkrachten.** Het informeren en enthousiasmeren van leerkrachten is belangrijk omdat het bijdraagt aan een betere voorbereiding van de leerlingen op de excursie en de verwerking van het lesmateriaal. Het blijkt dat de “Port Rangers” het afgelopen jaar duidelijk beter voorbereid op excursie naar het EIC en de haven komen. Ook gaan steeds meer leerlingen na afloop aan de slag met de verwerking van hun haven ervaringen. Daarmee wordt het effect van de lesprogramma’s geoptimaliseerd.
- **De lesmaterialen** bestaan per lespakket uit een docentenhandleiding, werkboekje/ werkbladen voor de leerlingen en een doos met spelmateriaal. Het lesmateriaal wordt positief gewaardeerd door de leerkrachten. Scholen krijgen dit lesmateriaal eenmalig aangeboden in hard copy. Extra exemplaren kunnen worden gedownload via de website. Het lesmateriaal is belangrijk als voorbereiding op de excursie. Docenten raken steeds meer vertrouwd met het lesmateriaal. Tijdens de excursies blijkt uit de reacties van leerlingen dat steeds meer gebruik wordt gemaakt van het lesmateriaal.
- **De havenexcursie** vindt plaats bij het EIC in Rozenburg. De leerlingen krijgen een programma aangeboden bestaande uit een speurtocht over de havenexpositie, buitenopdrachten om de haven in het echt te beleven en een doe-activiteit in de vorm van een proefje. Naast het chemieproefje zijn ook techniekopdrachten ontwikkeld zodat de leerlingen van Port Rangers gevarieerd aan de slag kunnen. Aangezien de invalshoek van de twee lespakketten verschilt, zijn er accentverschillen aangebracht in de excursie zodat aangesloten wordt op wat de leerlingen op school hebben voorbereid vanuit de lespakketten.
- **Afronding op school.** Scholen kunnen uit verschillende opdrachten kiezen ter afronding van het project Port Rangers. Er worden door de leerlingen verslagen gemaakt, interviews, filmpjes, collages, een quiz gespeeld enz. In 2015 blijkt dat steeds meer scholen bezig zijn

met de afrondende opdrachten, want er worden steeds meer eindopdrachten door scholen ingeleverd bij de projectorganisatie.

- **Certificaat Port Rangers.** Alle leerlingen die het programma met goed gevolg hebben uitgevoerd ontvangen sinds dit schooljaar een certificaat Port Rangers. Zij kunnen dit mee naar huis nemen, samen met informatie over werken in de haven. Hiermee wordt ook een link gelegd naar hun ouders. Het certificaat is ondertekend door de gemeente Rotterdam, wethouder onderwijs Hugo de Jonge; Havenbedrijf Rotterdam, Allard Castelein en Deltalings, Steven Lak . Hierop staat vermeld wat het programma inhoudt. Zoals eerder aangegeven is dit certificaat in september 2015 tijdens een afrondend evenement voor de eerste keer uitgereikt.
- **Borging in het PO-curriculum.** Port Rangers stelt zich ten doel om regulier onderdeel van het PO-curriculum te worden op de Rotterdamse basisscholen. Uit de evaluatie blijkt dat de scholen die in 2015 deelnemen in principe aangeven Port Rangers te blijven uitvoeren gerelateerd aan hun onderwijsmodel.
- **De gastdocenten, taalgidsen en lab vrijwilligers** worden goed voorbereid op hun werkzaamheden. Zij krijgen afhankelijk van hun specifieke taak een informatiebijeenkomst, een handleiding en een format voor hun gastlessen aangeboden. Deze vrijwilligers vormen allen goede rolmodellen voor de leerlingen. Naast de positieve reacties van de scholen blijkt dat de gastdocenten en havengidsen het zelf ook als positief ervaren om iets bij te kunnen dragen aan de ontwikkeling van de leerlingen. Een punt van aandacht blijft beschikbaarheid van voldoende taaldocenten, gastdocenten en lab-vrijwilligers om in de toekomst de beoogde aantallen leerlingen te realiseren.
- **PR en communicatie, de website en social media.** De website van Port Rangers wordt intensief bezocht. Scholen kunnen zich via de website on-line aanmelden en het lesmateriaal downloaden. Het afgelopen jaar is de website gemoderniseerd en heeft een nieuwe bij Port Rangers passende uitstraling gekregen. Inhoudelijk kunnen docenten terecht voor de laatste informatie, lesmaterialen en er zijn werkstukken te bezichtigen en foto's en filmpjes. Ook worden berichten via social media geplaatst. De media hebben het afgelopen jaar regelmatig aandacht besteed aan Port Rangers. Ook zijn diverse presentaties over het havenprogramma gegeven bij bijeenkomsten van onderwijs, bedrijfsleven en gemeente.
- **Ouderbetrokkenheid.** Wanneer de leerlingen op excursie naar de haven gaan, worden zij begeleid vanuit de school. Naast docenten gaan er ook ouders mee. Ook al gaat het om een kleine groep, deze ouders zijn enthousiast over hun kennismaking met de haven. Zij geven aan daarna veel meer te weten over wat er in de haven gebeurt en de vele mogelijkheden om er te werken. Verder worden in het lesmateriaal vragen opgenomen die leerlingen thuis aan hun ouders kunnen stellen. Dit versterkt de dialoog tussen ouders en kinderen over de haven.

- **Busvervoer.** Scholen komen per bus naar de Rotterdamse haven. Dat dit via Port Rangers kosteloos aan scholen wordt aangeboden is belangrijk, want de kosten voor busvervoer zijn een drempel voor scholen om mee te doen aan buitenschoolse activiteiten. Gezien het grote aantal leerlingen dat wordt vervoerd, is met een busmaatschappij een aantrekkelijk raamcontract afgesloten tegen een voor het project gunstige prijs.
- **Overzicht financiële realisatie**

Bijgesloten een financiële verantwoording 2015 van het project Port Rangers.